

DEAN RUSK OBISKAL JUGOSLAVIJO - ODNOSAJI Z JUGOSLAVIJO SE BOLJŠAJO

Jugoslavija vztraja pri nevezani politiki

Obe državi imata interes na izboljšanju odnosov - Posreduje Tito med ZDA in SZ?

Zadnje dni preteklega tedna je bila pozornost političnih krogov, posebno še zahodnoevropskih in nevtralnih, ponovno usmerjena v Beograd, kamor je prispel na dvodnevni obisk ameriški zunanji minister Dean Rusk z ženo in spremstvom. Njegov obisk je bil uradno utemeljen s tem, da je z njim vrnil obisk jugoslovanskega sekretarja za zunanje zadeve Koče Popoviča, ki je bil maja lani v Združenih državah. Ni dvoma, da je ta utemeljitev točna. Prav tako pa tudi ni dvoma, da je imel Ruskov obisk v Jugoslaviji več kot samo vpljudnostni pomen. In o tem so si na jasnem tako na ameriški kot na jugoslovanski strani, in prav tako tudi vsi tuji opazovalci.

Na jugoslovanski strani tega niso skrivali. Tito sam je dal pred kratkim za francosko, belgijsko in švicarsko televizijo intervju, v katerem je na splošno nakazal smer sedanje jugoslovanske mednarodne politike in poudaril, da se «Jugoslavija v svoji zunanji politiki ravna po načelih aktivne miroljubne koeksistence, to se pravi po načelih enakopravnega sodelovanja z vsemi državami ne glede na razlike v družbeno-političnih sistemih.» Ta intervju je bil objavljen v jugoslovanskem tisku prav dne 5. maja, to je na dan, ko se je mudil v Jugoslaviji ameriški zunanji minister, čeprav ga je dal Tito kombinirani ekipi sodelavcev francoske, belgijske in švicarske televizije že 19. aprila. Jasno je torej, da so bile namenjene Titove izjave tudi Deanu Rusku in predsedniku Kennedyju. Hotel jima je dati vedeti, da se Jugoslavija kljub svojemu prijateljstvu do Sovjetske zveze, kljub svojemu, zlasti gospodarskemu sodelovanju z državami vzhodnega bloka in svoji ideološki sorodnosti z njimi ne odreka svoji politiki nevezanosti in da je pripravljena v enaki meri sodelovati z Vzhodom in Zahodom, v kolikor je to v skladu s politiko nevezanosti na blokovno politiko. «... Toda stanje odnosov z njimi je seveda odvisno od obojestranske pripravljenosti, da se zboljšajo,» je izjavil Tito. Tudi to je bil jasen namig Združenim državam, da naj se tudi one potrudijo, da bo lahko prišlo spet do izboljšanja ameriško-jugoslovanskih odnosov, o katerih sicer ni mogoče reči, da so slabi, vendar pa so bili zadnje čase skaljeni iz cele vrste vzrokov.

OBSODBA AMERIŠKIH ATOMSKIH PREIZKUSOV

Predvsem je Amerika zamerila Jugoslaviji, da je ta že večkrat obsodila ameriške atomske preizkuse, čeprav navadno z bolj ali manj diplomatskimi izrazi, ni pa po njenem mnenju enako odločno obsodila lanskih so-

vjetskih preizkusov, ampak je celo izgledalo, kakor da jih nekako pravičuje s tem, da so pač obrambnega značaja. Z jugoslovanskega stališča je bilo to morda čisto logično, toda Američani so to zamerili, češ da Jugoslavi ne obsojajo na Vzhodu istega ali celo hujšega od tistega, kar obsojajo na Zahodu, ker je znano, da so bili sovjetski atomski preizkusi še mnogo močnejši in bolj masivni kakor ameriški. Že prej se je zdelo, da razvija Jugoslavija v skupini nevezanih in nevtralnih držav politiko, ki je prijaznejša Sovjetski zvezi kot pa Združenim državam in Zahodu. In k vsemu temu je prišlo še dejstvo, da so Združene države ukinile svojo pomoč Jugoslaviji in da je ameriški kongres kljub prizadevanju Kennedyjeve vlade celo ukinil Jugoslaviji in Poljski ugodnost »države z največjimi ugodnostmi«, s čimer je bila jugoslovanska trgovina, ki že tako trpi zaradi zaprtosti Skupnega evropskega trga, še huje prizadeta. In k temu se je pridružilo še nekaj manjših motenj, kar pa vse skupaj le ni tako zelo poslabšalo jugoslovansko-ameriških odnosov, da bi jih ne bilo mogoče z dobro voljo na obeh straneh spet popraviti, čeprav verjetno ne bo več prišlo do takega zblizanja, kot smo mu bili priče v desetletju 1950-1960, saj tudi Titova vlada nima več interesa na tem, da bi visela na eni strani bolj kot na drugi. In danes tudi ni več tako nujno navezana na

ameriško pomoč, kakor je bila takrat, kmalu po sporu s kominformskimi državami, ko je bila še sredi svoje povojne obnove.

Danes pa imata vendarle obe vladi interes na tem, da bi ponovno pretresli in izboljšali svoje odnose. To doseči, se jugoslovanskemu zunanjemu ministru lani na obisku v Združenih državah ni posrečilo in prav tako se to ni posrečilo prizadevanju dosedanjega ameriškega veleposlanika v Beogradu Kennana, ki je bil pred kratkim na lastno željo zamenjan, najbrž prav iz razočaranja nad dozdevno brezuspešnostjo svojega truda. Združene države bi rade, da bi Jugoslavija dosledno varovala svoje ravnovesje med Vzhodom in Zahodom in dajala s tem dober zgled tudi drugim nevezanim državam; predvsem bi tudi želela, da bi dala svoji poditiki »neangažiranosti in miroljubne koeksistence« tudi nekaj več pomena nevtralnosti, medtem ko se jugoslovanski državnik besede »nevtralnost« skrbno varujejo, češ, Jugoslavija je res »nevezana« država, ni pa nevtralna, v smislu kot so nevtralne Finska, Švedska, Švica, Avstrija ali Indija. Jugoslavija je popolnoma svobodna, da se v mednarodni politiki odloča, kakor se ji zdi najbolj prav, in da potegne zdaj s tem, zdaj z onim, o katerem pač misli, da ima prav in katerega politika odgovarja njenim interesom in interesom vse skupine nevezanih držav.

Kennedy prepričan o iskrenosti Jugoslavije

Zdi se, da je Kennedyjeva vlada prepričana o iskrenosti jugoslovanskih zahtevanj, da hoče ostati Jugoslavija zvesta načelu »enakopravnega sodelovanja z državami, ne glede na razlike v družbeno-političnih sistemih« ter da nikakor ne misli na to, da bi se povezala z varšavskim paktom ter postala sovjetski satelit. Ta presoja je čisto realistična, saj bi Jugoslavija s tako odločitvijo ogromno izgubila; poslabšala bi svoj zunanje-politični položaj in se odpovedala svoji važni vlogi v skupini nevezanih držav, škodovala bi svojim trgovinskim odnosom z Zahodom in nevezanimi državami ter zmedla svoj notranje-politični položaj, ker je jasno, da velika večina jugoslovanskega prebivalstva ne želi več nazaj v tako stanje, kot je vladalo v Jugoslaviji v letih neposrednega sovjetskega vpliva po vojni. Kennedyjeva vlada je pokazala svoje razumevanje za prave težnje jugoslovanske vlade s tem, da je ponovno zahtevala od kongresa, naj se podeli Jugoslaviji spet položaj »države z največjimi ugodnostmi«, in tudi z nekaterimi drugimi dobrohotnimi gestami. Zdaj ga je podkrepila še

s tem, da je poslala v Jugoslavijo svojega zunanjega ministra Deana Ruska s tremi njegovimi važnimi sodelavci. Prispel je iz New Delhija, iz prestolnice druge nevezane države, kar je gotovo tudi znak, da je Jugoslavija za ameriško vlado, kljub svojemu zblizanju s Sovjetsko zvezo, še vedno v taboru nevezanih držav.

Obisk finskega predsednika, ki je sledil takoj za Ruskovim obiskom, je to usmerjenost jugoslovanske politike — čeprav posredno — samo potrdil.

Prav gotovo se Dean Rusk ni potrudil v Jugoslavijo kar tako, ampak je hotel s svojim obiskom nekaj doseči, in tudi jugoslovanska vlada je najbrž v skladu s svojo realistično politiko izkoristila priložnost za to, da je še enkrat potrdila svojo voljo po neodvisnosti na mednarodnem področju in pa dejstvo, da njena želja po svetovni razorožitvi ni zgolj ponavljanje sovjetskih tez v tem pogledu, temveč odgovarja njenim lastnim spoznanjem in interesom vsega človeštva.

RADIO TRST A

NEDELJA, 12. maja, ob: 9.30 Veseli motivi iz slovenske folklorne; 10.00 Prenos sv. maše iz stolnice Sv. Justa; 11.15 Oddaja za najmlajše: »Triki«, mladinska radijska igra (Aleksander Marodič). Igrajo člani RO; 12.00 Slovenska nabožna pesem, Cerkevni zbor iz Mačkovelj; 12.15 Vera in naš čas; 14.45 Tipični kvintet »Zadovoljni Kranjci«; 17.00 Za smeh in dobro voljo (Danilo Lovrečič); 18.30 Obisk v naši diskoteki - »Erminio Amori« (Humbert Mamolo); 21.00 Iz slovenske folklorne: »Mi pa ostanemo, kakor smo bli« (Marij Maver); 21.30 Sodobna simfonična glasba.

PONEDELJEK, 13. maja, ob: 12.00 Iz slovenske folklorne: »Mi pa ostanemo, kakor smo bli« (Marij Maver); 18.00 Klarinetist Miha Gunzek - Ivo Petrič: Sonata za klarinet in klavir; 18.30 Folklorni motivi v simfonični glasbi (Gojmir Demšar); 19.00 Radijska univerza: Aljoša Vesel: Avtomobil: »Končna montaža«; 20.30 Luigi Cherubini: Medea, opera v treh dejanjih.

TOREK, 14. maja, ob: 12.00 Pomenek s poslušavkami; 18.00 Italijanščina po radiju; 18.30 Iz del dunajskih klasikov - Wolfgang Amadeus Mozart: Divertimento za oboe, dva rogova in godala št. 11 v D-duru K. 251; 19.00 Pisani balončki, radijski tednik za najmlajše; 21.00 Giacomo Leopardi: Moralni spisi: »Razgovor med Duhovinom in Palčkom« - prevod Alojz Rebula, uvod Boris Tomažič; 21.30 Koncert flautista Bruna Dapretta, pri klavirju Laura Battilana; 22.00 Socialne vede.

SREDA, 15. maja, ob: 12.00 Zgodovinske zanimivosti; 13.30 Plošče prvič v oddaji; 18.00 Pevski zbori Julijske krajine in Furlanije: Zbor »Antonio Illersberg« iz Trsta; 18.30 Jugoslovanski skladatelji: Pavle Dešpalj: Koncert za violino in orkester - Zagrebški filharmonični orkester dirigira Milan Horvat. Igra violinist Ivan Pinkava; 19.00 Higiiena in zdravje s posvetovalnico dr. Milana Starca; 20.30 »Dama s kamelijami«, radijska drama (Aleksander Dumas ml. - Djurdja Flerč) - Igrajo člani RO; 22.00 Iz italijanske glasbenega ustvarjanja.

CETRTEK, 16. maja, ob: 12.00 Giacomo Leopardi: Moralni spisi - »Razgovor med Duhovinom in Palčkom« (prevod Alojz Rebula, uvod Boris Tomažič); 18.00 Italijanščina po radiju; 18.30 Paul Hindemith: Kvartet št. 2 v C-duru, op. 16; 19.00 Lepo pisanje, vzori in zgledi mladega rodu (Nada Pertot); 20.30 Simfonični koncert orkestra Italijanske Radiotelevizije iz Rima.

PETEK, 17. maja, ob: 12.00 Pomenek s poslušavkami; 18.00 Sopranistka Ada Merni: Enrico De Angelis-Valentini: Dva samospeva iz dvanajstega stoletja; Piero Pezzè: Hišica metaljev, Rio Bo; Mario Montico: Vere nuovo; 18.30 S koncertov Camerate Musicali Triestine; 19.00 Radijska univerza: Maks Sah: Dežela Furlanija - Julijska krajina - »Zemljepisni položaj«; 20.30 Gospodarstvo in delo; 21.00 Antologija Ivana Trinka: »Iz ljudstva pred oltar« (Rado Bednarik); 21.15 Koncert operne glasbe.

SOBOTA, 18. maja, ob: 12.00 Podobe iz narave; 14.40 Pojejo Jelka Cvetežar in »Duo sa Kvarnera«; 15.30 Dogodek za kroniko, Enodejanka (Renato Venturini - Saša Martelanc). Igrajo člani RO; 16.35 Mladi solisti: Pianistka Argia Radamiri: Johann Sebastian Bach-Liszt: Preludij in fuga v a-molu; Francis Poulenc: Dva nokturna; Gino Gorini: Ricercare in Toccata; 17.20 II. Vatikanski koncil. Poročila in komentarji o Vesoljnem cerkvenem zboru; 18.00 Sodobna slovenščina; 20.45 Komorni zbor iz Celja, ki ga vodi Egon Čunej; 21.00 Vabilo na ples; 22.00 Alban Berg: Koncert za violino in orkester.

TEDENSKI KOLEDARČEK

12. maja, nedelja: Pankracij, Uglješa
13. maja, ponedeljek: Servacij, Ema
14. maja, torek: Bonifacij, Fortunat
15. maja, sredo: Zofka, Janez La Salle
16. maja, četrtek: Ubald, Janez Nep.
17. maja, petek: Paskal Bajlonski
18. maja, sobota: Venancij, Feliks

KONKORDAT S POLJSKO?

Odkar je dunajski kardinal Koenig obiskal poljskega primasa Wyszyńskiego, se mnogo ugiba o spremembi poljske vladne politike napram Cerkvi. Govori se, da se pripravlja konkordat med sv. stolico in Poljsko. Domneva se je še bolj podkrepila, ker je poljski kardinal odšel včeraj v Rim.

Nova vojna nevarnost

Na otoku Haiti, ki leži v Karibskem morju, tako tli pod pepelom, da bo menda kmalu izbruhnil zubljev nove vojne. Na otoku sta namreč dve republikli. Haiti na zapadu in San Domingo na vzhodu. Haiti je zelo reven; prebivavci so po večini potomci nekdanjih črnih priseljencev. V obeh pa vladajo taki režimi kot so v navadi skoraj po vseh srednjeameriških republikah, namreč vedno se menjajoči in absolutistični.

Do spora med obema sosedoma je prišlo zato, ker očita dominikanski predsednik Juan Bosch svojemu haitskemu tovarišu Duvalieru, da vlada nasilno in preganja dominikanske državljane. Nekateri izmed teh so se zatekli v dominikansko poslaništvo, katero so Duvalierjevi pristaši napadli. Dominikanska armada 16 tisoč mož sto-

Plemenska mrznja

V severnoameriškem mestu Birminghamu (država Alabama) je prišlo prejšnji teden do hudih demonstracij črnkega prebivavstva, ki kažejo, kako globoka je še nerazumljiva mrznja belcev do svojih črnih sosedov. Črnecem so zabranili vstop v cerkve in šole. Ko so ti izrazili svojo nevoljo s tiho demonstracijo, je policija zaprla 2400 črncev. Med priporniki je več kot polovica otrok v starosti do 12 let. Policija je spustila med demonstrante celo policijske pse. Guverner Alabame George Wallace je namreč zelo nestrpen do svojih črnih sodržavljanov. Izjavil je tudi, da ne bo dovolil zvezni vladi vmešavanja v notranje zadeve svoje države.

V nedeljo in v torek so črnici zopet šli protestirati pred zapore z zahtevo, naj vsaj otroke izpuste iz ječ. Policija je to pot mirno gledala nastop črncev, le kordon je postavila pred ječo.

Zastopnik črncev pastor dr. King skuša posredovati pri pravosodnem ministru Kennedyju, da bi se ta plemenski spor, ki je v resnici velik madež za Združene države, na pravičen način poravnal. V skrbeh je tudi državni predsednik sam, a po ustavi, ki pripušča zveznim državam veliko notranjo samostojnost, mora postopati z veliko previdnostjo. Kljub vsemu temu je pa razumljivo, da obstajajo še danes v nekaterih ameriških državah tako visoke rasne pregrade. Poleg tega pa mora predsednik Kennedy pomisliti, da je pri zadnjih volitvah zmagal nad tekmečem Nixonom komaj z 0,42 odstotka večine. Te glasove so mu dali pripadniki »colored people« (barvanega ljudstva), to je črnici.

PROMETNA KONFERENCA

Razprave o avtomobilski cesti Trst-Palmanova-Benetke in o njeni priključitvi na jugoslovansko avtomobilsko cestno omrežje se še vedno nadaljujejo. Pri udeležitvi načrtov se križa dosti različnih interesov. Gospodarski krogi v Gorici so trdno odločeni, da bodo speljali zadevo do konca. Prejšnji teden so se zopet sestali zastopniki goriške trgovske zbornice z onimi iz Nove Gorice. Razpravljali so že o podrobnostih tega cestnega omrežja, ki bo veliko koristilo za razvoj trgovine na obeh straneh meje.

ji že pripravljena na meji, da vkoraka proti sosednjemu glavnemu mestu Port-au-Prince.

Zveza južnoameriških držav skuša posredovati med obema nasprotnikoma. Vlada Haitija, ki se je preplašila ostrega nastopa iz San Dominga, pa toži, da se ta republika vmešuje v njene notranje zadeve in zahteva sklicanje Varnostnega sveta Zveze narodov.

Hitlerjevi rablji

V Frankfurtu na Zahodnem Nemškem se bo v kratkem času začela obravnava proti 21 nacističnim zločincem. To bo eden največjih povojnih procesov proti krvniškim hlapcem blaznega Hitlerja.

Na zatožni klopi bo sedel poveljnik zloglasnega taborišča v Auschwitzu Rihard Baer. Poleg njega sedi zločinec Boeger, ki je iznašel posebne priprave za mučenje in ubijanje jetnikov. Znan je njegov mučilni stroj imenovan »Boegerjeva gugalnica«. Ta dva sta imela še 19 pajdašev, ki so krivi smrti dveh milijonov in 300.000 Židov in drugih jetnikov.

Preiskovalni sodnik je zaslišal 1300 internirancev, ki so se kljub nečloveškim mukam rešili smrti. Izpovedi nesrečnih žrtev obsegajo 20.000 tipkanih strani. Baer se je po vojni skrival pod napačnim imenom in je postal gozdni čuvaj v Šlezviku. Šele pred'anskim so ga iztaknili z njegovimi pajdaši vred, ki so si tudi znali preskrbeti mastne službe.

Koliko pa je še prostih Hitlerjevih zločincev! Po neki statistiki jih je še 120.000, v Nemčiji in po svetu. Povezani so v tajno organizacijo, ki razpolaga z velikimi vsotami denarja. Prej ali slej pa bodo božji mlinci tudi nje zmleli.

Jugoslavija vztraja pri nevezani politiki

(Nadaljevanje s 1. strani)

Zato je lahko Ruskov obisk v Jugoslaviji ne glede na trenutne rezultate potrdilo, da se odnosi med Jugoslavijo in Združenimi državami ponovno boljšajo.

Ni pa izključeno, da je imel Ruskov obisk v Jugoslaviji še važnejši pomen. Spričo Titovih dobrih zvez z Vzhodom in ameriške ugotovitve, da pri tem ne zastopa samo sovjetske politike, bi ne bilo čudno, če bi bila hotela Kennedyjeva vlada izkoristiti Ruskov obisk v Jugoslaviji tudi za to, da se informira o resničnih namelih Hruščova in Sovjetske zveze v pogledu razorožitve in še nekaterih drugih velikih nerešenih vprašanj. Kdo drugi kot Tito ji lahko razreši nekatere dozdevne uganke in nejasnosti sovjetske politike, ki si na eni strani želi pomirjenja in razorožitve, po drugi strani pa jima dela ovire. Da razgovori v Beogradu niso potekali samo o jugoslovansko-ameriških odnosih in o izboljšanju medsebojnih trgovinskih zvez, ampak tudi o mednarodnih problemih, je bilo povedano tudi v jugoslovanskih poročilih.

Tako je torej obisk ameriškega zunanjega ministra v Jugoslaviji pomenil tudi pozitiven prispevek k svetovnemu miru. V kakšni meri, pa je odvisno od dobre volje na obeh straneh.

Socialna politična analiza italijanskega parlamenta

Italijanski državljani se je komaj otdahnil od zadnjih volitev. V ušesih mu še šumijo bobneče besede raznih strankarskih junaških tenorjev, ki so po trgih, v dvorinah in po televiziji metali med poslušavce vsak svojo parolo, program, obljube in stotera zagotovila.

Iz obilnih besed pa je povprečni »mož s ceste« le malo razumel gesla, kombinacije in zakulisne spletke strankarskih funkcijonarjev in strankarskih tajništva, ki dejansko vodijo tudi državno politiko. Slišal je tudi o mnogovrstnih kravjih kupčijah, ki se za hrbtom naivnih volivcev sklepajo med raznimi strankarskimi veličinami.

Iz tega sledi, kakor piše tudi znani publicist Indro Montanelli v hamburškem listu »Die Zeit«, da ima italijanski volivec le malo zaupanja v parlamentarno ustanovo, kakršna obstoji danes. Glavni vzrok pa tiči v pomanjkanju stikov med volivci in poslanci. Teh po večini niti ne poznajo.

Pred prvo vojno je bilo drugače. Poslanci so se običajno že pred mandatom odlikovali v svojem poklicu in so jih ljudje poznali vsaj po njih slovesu. Zbornica med leti 1910 do 1913 je bila sestavljena 90 odstotkov iz industrialcev, velikih posestnikov, vseučiliških profesorjev, odvetnikov in zdravnikov. Velika Giolittijeva volivna reforma leta 1913, ki je razširila volivno pravico na vse državljane, razen na ženske, vojake in na duhovščino, je spremenila sestavo parlamenta. Okrog 60 odstotkov poslanskih sedežev je pripadlo zgornjim slojem srednjega stanu.

Šest let kasneje se je pa slika docela spremenila. Večino glasov sta dobili socialistična stranka in ljudska stranka. Nove osebe so prišle v parlament, iz nižjih slojev, a že tudi lepo število takozvanih funkcijonarjev raznih strank.

Po fašistični vladavini je italijanska zbornica pokazala leta 1948 spet novo lice. De Gasperijska krščansko demokratska stranka je osvojila 306 sedežev od skupnih 574. Socialisti in komunisti, združeni v Ljudski fronti, so jih imeli komaj 103. Večina poslancev je tedaj pripadala profesorjem, učiteljem in poklicnim strankarskim organizatorjem.

Nezdravi politični pojavi

Dočim je poprej vsak poslanec opravljal svoj poklic, je postalo tedaj in je še danes poslančevanje ali senatorstvo že samo zase poseben poklic. Statistika dokazuje, da živi 85 odstotkov ljudskih zastopnikov samo od politike in ne več od svojega prejšnjega poklica. V velikih strankah pa ni nobeden izmed poslancev gospodarsko ogrožen, če izgubi poslanski stolec. Strankino tajništvo mu že preskrbi kako mesto v svojih organizacijah ali pri podjetjih, ki imajo zveze s stranko. V tem pogledu je menda samo socialistična stranka mala izjema. Njen gospodarski vpliv ni bil še dovolj razširjen; morda bo zdaj bolj s poddržavljenjem elektrarn.

Danes je poslanec tudi vedno bolj zastopnik stranke, oziroma njenega vodstva, kakor pa volivcev. Prepada med volivcem se vedno bolj širi tudi iz dveh naslednjih dejstev: poprej je poslanec zastopal v par-

lamentu dva do 3.000 volivcev, danes že 40.000; senator pa dvakrat toliko. Kako naj torej pozna potrebe svojega volivnega okrožja in naveže stike s svojimi volivci? Drugo dejstvo je pa način sestavljanja kandidatnih seznamov. Splošno je znano, da je izbira kandidatov odvisna od kake skupine v strankinem vodstvu. Volivcu predložijo že sestavljeno kandidatno listo in njemu ne preostane drugo kot da »predvolitve« v strankinem tajništvu potrdi ali zavrne. Odtod tudi tako visok odstotek belih glasovnic pri zadnjih volitvah. Vse navedeno je povod, da se ljudski zastopniki spreminjajo v plačane nastavljenke poedinih strank. Številke zopet dokazujejo, da je leta 1946 izhajalo komaj 26 odstotkov poslancev iz vrst strankarskih funkcijonarjev, pri zadnjih jih je pa bilo že 87 odstotkov. Politika je postala žal že obrt, vodstvo države se pa že skoraj istoveti z vodstvom strank ali strankarskih povezav.

Volivci, ki se danes polagoma že zavedajo, da so tudi kot poedinci nosilci državne suverenosti, izgubljajo spričo zgoraj navedenih dejstev vedno bolj stik s svojimi zastopniki in prepuščajo politiko komurkoli. Za demokratično državo pa taki pojavi niso zdravi!

Direktna zveza

Ena izmed zadnjih zamisli, kako naj bi se preprečila vojna »po pomoti«, je predlog za neposredno telefonsko ali daljepisno zvezo med Washingtonom in Moskvo. Po tej žici bi se mogla Hruščov in Kennedy v vsakem hipu brez zamudnih posrednikov in diplomatskih razgovorov pomeniti, če bi kazalo, da je kje nevarnost za vojno. Kakor kaže, se bo ta zamisel kmalu uresničila.

Prvi Erhardov uspeh

Nemški gospodarski minister Erhard, ki je tudi že določen za Adenauerjevega namestnika, je dosegel te dni s svojo priznano spretnostjo novo gospodarsko-politično zmago.

V Porenju je namreč že več dni stavkalo okoli pol milijona kovinarskih delavcev zaradi povišanja plač in znižanja delovnega urnika. Obstojala je nevarnost, da se bo mezdno gibanje razširilo po vsej državi in da se bodo ustavili stroji v nešteti tovarnah. V zvezi s to nevarnostjo so začeli padati tudi tečaji na borzi.

Tedaj je pa krepko posegel vmes minister Erhard. Sklical je sestanek sindikalnih zastopnikov in gospodarjev. Pred sejo je dejal, da se ne umakne iz dvorane, dokler ne bodo nasprotne stranke prišle do sporazuma. Razgovor, deloma precej buren, je res trajal enajst ur in na koncu so se pogodili. Delavci so zahtevali prvotno 8 odstotkov poviška, tovarnarji so ponujali le 3,5. Po sporazumu pa bo znašal povišek 5 od sto, od aprila prihodnjega leta dalje pa še druga dva odstotka. Delovni urnik pa se bo znižal za dve uri, tako da bo delovni teden znašal 40 ur.

Sedaj je izrazil željo po enaki povezavi generalni tajnik Združenih narodov U Thant.

Bolni naslednik Hruščova

Ko so se razširile govorice, da bo Hruščov odstopil z enega svojih vodilnih mest, to je ali z mesta ministrskega predsednika ali kot vodja komunistične stranke, se je povsod imenovalo ime Frola Kozlova kot njegovega najbolj verjetnega naslednika. Kozlov je prvi strankin podtajnik.

Zadnjih 14 dni se pa ni pojavil pri nobeni javni politični prireditvi, niti pri burnem sprejemu na čast Fidelu Castru. Nekateri diplomatski krogi so že ugibali, da ni vmes kaka politična poteza, ker so ga prehitro razglasili kot naslednika Nikite Hruščova. Zdaj se je pa zvedelo, da leži Kozlov težko bolan zaradi možganske krvavitve in delne telesne ohromelosti. Podobna bolezen ga je prizadela že pred štirimi leti. Za nasledstvo na prvo mesto Sovjetske zveze se rinejo v ospredje že drugi kandidati.

Aretacija tirolskega terorista

V Münchenu so aretirali 8. maja zvečer znanega tirolskega političnega aktivista Norberta Burgerja, profesorja ekonomije na univerzi v Innsbrucku; avstrijske oblasti so izdale tiralico za njim zaradi sodelovanja pri terorističnih dejanjih na Južnem Tirolskem in zaradi skrivanja orožja. Prof. Burger je pred dvema mesecema pobegnil v Nemčijo, ko ga je prišla avstrijska policija aretirat. Sam je izjavil v intervjuju za dunajski list »Wocheppress«, da se je udeležil vseh važnejših terorističnih akcij na Južnem Tirolskem in da pripada 10-članskemu vodstvu teroristične organizacije. Znan je kot zelo drzen človek. Na presenečenje oblasti pa je bil pred kratkim potrjen za lektorja na univerzi v Innsbrucku, ker se univerza ni ozirala na tiralico policije.

Tovarnarji so zopet sprejeli na delo tudi 320.000 delavcev, katere so med stavko odslavili. Ko je minister Erhard zapuščal v zgodnjih jutranjih urah sejno dvorano, je veselo vzkliknil: »Preprečili smo hudo nesrečo.« Obe stranki sta s sporazumom zadovoljni. Ugled bodočega kanclerja se je pa zelo dvignil.

FRANCOVA BOLEZEN

Londonski dnevnik »Observer« je prinesel pozornost vzbujajočo novico, da je španski državni poglavar Franco močno zbolel. Boleha za sladkorno boleznijo in na žilnih krčih.

Bolezen sama na sebi je nekaj razumljivega, toda njene politične posledice bodo baje dalekosežne. General posega vedno teže v politično življenje. Na vrh so zato priplavali skrajni desničarski krogi, ki se upirajo vsaki liberalni težnji. Tem krogom se pripisuje tudi umor komunističnega politika Julijana Grimaua. V kot so tudi potisnili Francovega namestnika generala Munozza Grandesa.

Tržaškega

Volitve na univerzi

Slovenska akademska lista »Adria« se letos četrtič predstavlja pri volitvah na tržaški univerzi. K njej so pristopile nove in sveže sile. Kot zavedna slovenska demokratična mladina se živo zavedamo, da mora biti slovensko ime častno zastopano na tukajšnji najvišji znanstveni ustanovi. S svojim nastopom hočemo izpričati, da je naša narodna manjšina krepko živa in da jo morajo vsi krogi povsod spoštovati ter upoštevati. S svojim zgledom smo dolžni kazati pot našemu ljudstvu, ki bije žilavo borbo za svoj narodni obstoj ter za spoštovanje svojih pravic. Svoj cilj bomo dosegli, če bomo po poti narodne značajnosti združili vse slovenske akademike v trdnem prepričanju, da lahko edino s skupnim in samostojnim slovenskim nastopom dokažemo svojo prisotnost tudi na univerzi, kjer se pripravljamo za poznejše delo.

Poleg borbe za slovenski obstoj in demokratične pravice naše manjšine ima slovenska akademska lista »Adria« na programu več pobud za izboljšanje študentovskih ustanov, za reorganizacijo akademskega študija, za ustanovitev stolice za slovenščino na tržaški univerzi, za možnost polaganja izpitov izven rednega roka, da jih bodo lahko polagali tudi tisti, ki so zaposleni, itd. Trdno smo prepričani — in zato se bomo z vsemi silami borili — da mora država s štipendijami in drugimi podporami ter olajšavami omogočiti univerzitetni študij vsem sposobnim študentom. Slovenska akademska lista »Adria« se bo borila za pravičen dostop slovenskih akademikov do vseh štipendij, za druge podpore, za brezplačno dodeljevanje učnih knjig, skript in drugih pripomočkov. Po dokončanih študijah morajo dobiti Slovenci primerno, dostojno in takojšnjo zaposlitev v krajih, kjer živi naša manjšina, zlasti v Trstu, da bodo lahko naši ljudje občevali z javnimi ustanovami v slovenščini.

Če hočemo vse to doseči, moramo vsi strnjeno podpreti slovensko akademsko listo »Adria«! Čim več glasov bo dobila, tem večji ugled in vpliv bomo imeli ne samo slovenski akademiki, ampak vsa naša manjšina, h kateri ponosno pripadamo in se zanjo borimo. Slovenske akademičarke in akademiki! Za združitev vse slovenske študentovske mladine, za naše stanovske pravice, za uresničenje

našega socialno-podpornega programa, pojdi-mo vsi na volišče in 12. maja v Gorici ter 13. in 14. maja v Trstu oddajmo svoj glas Slovenski akademski listi »Adria«!

SLOVENSKA AKADEMSKA LISTA »ADRIA«

OBNOVA SVETIŠČA

V izreden okras tržaškega mesta je brez dvoma srbsko-pravoslavna cerkev svetega Spiridijona ob trgu Ponterosso. Stavbo v bleščečem bizantinskem slogu je postavil arhitekt Karl Maciachini leta 1861. Sodelovali so pri okrasju tudi drugi italijanski in slovanski umetniki. Leta 1955 je srbska pravoslavna občina izvršila razna obnovitvena dela, zlasti tlak okoli cerkve iz nabrežinskega marmorja.

Letos je pa začela popravljati dragocene mozaike na cerkvenem pročelju. V mozaiku so upodobljeni Kristus in štirje evangelisti. Deževje in prah pa je že zatemnilo prvotni lesk podob in jih je zato potrebno osvežiti. Delo, ki zahteva izredno spretnost in potrpežljivost, so poverili videmskemu mojstru Avonu. Umetnik se je izkazal že pred petimi leti, ko je v isti cerkvi obnavljal druge mozaične slike. Pri novem delu bo uporabil 40 kilogramov zlatih ploščic. Tržaška cerkev sv. Spiridijona je ena najlepših pravoslavnih svetišč na slovanskem jugu.

SEMPOLAJ

Letošnje šolsko leto se že nagiblje h koncu. Prišel je že tudi čas običajnih zaključnih šolskih prireditev. Naša šolska mladina bo nastopila že v nedeljo 12. maja ob štirih popoldne. Glavna točka sporeda je mladinska igra v petih slikah »Mačeha in pastorka«. Napisala jo je mladinska pisateljica Kristina Brenkova.

Ne samo starši, ampak tudi vsi ljubitelji naše mladine bodo prav gotovo prihiteli k predstavi, da vidijo, kaj znajo naši mladi in da jim z obiskom dajo tudi poguma za bodoče nastope.

OBSOJENI MESARJI

Tržaško kazensko sodišče je v ponedeljek obravnavalo ovadbo proti štirim tržaškim mesarjem, ki so pomlajevali meso. Vbrizgavali so mu natrijev sulfid in druge kemične spojine, da se je vedno zdelo lepo rdeče in sveže. Obsojeni so bili na denar-

ne kazni po 100 in 130.000 lir in še to le pogojno. Sodni izvedenec prof. Caretta je namreč izrazil mnenje, da dodatek dveh gramov natrijevega sulfida na en kilogram mesa še ni škodljiv človeškemu zdravju, vendar pa da gre z dodatkom kemičnih sredstev za potvorbo živil. Sodniki so se torej držali tega drugega mnenja in so proglasili razmeroma milo sodbo. Kljub vsemu so pa obsojenci vložili priziv na kasijsko sodišče.

OBMEJNI PREHODI

V mesecu aprilu so se prehodi preko tržaških obmejnih blokov izredno povečali. S potnimi listi je prestopilo mejo 173.209 oseb, lani pa le 137.274. S propustnicami je šlo na obe strani 555.963 ljudi, lansko leto v istem mesecu pa 486.983. Stevilke osebnih prehodov se bodo odslej naprej vedno višale, ker gremo proti počitniškim mesecem.

Najbolj živahen obmejni blok je pri Škofijah, takoj za njim je pa oni pri Fernetičih.

Dr. VRTOVEC JOŽE (Jr.)

SPECIALIST

za ustne in zobne bolezni

ASISTENT

NA ZOBOZDRAVNIŠKI
UNIVERZITETNI KLINIKI V PADOVI

Trst, Ul. Mercadante 1/I.

Vogal Ul. Carducci, Ul. Milano

Tel. 68-349

Beneška Slovenija

PONTEBA

Na železniški postaji v Pontebi se je že večkrat pripetilo, da so se mednarodni vlaki s tovari zadržali zaradi birokratske počasnosti. Lansko leto se je 2 dni slišalo iz živinskega vlaka obupno mukanje goveje živine, ki je brez krme in brez vode čakala, da pride prehodno dovoljenje.

Prejšnji teden se je pripetilo nekaj podobnega. Iz Avstrije je prispelo 115 železniških voz, natovorjenih z govejo živino. Dva dni je okoli 1000 glav goveda mukalo na postaji, ker uvozniki niso prejeli od finančnega ministrstva uvoznega dovoljenja. Posredovanja in telefoni so se križali sem ter tja, a brez uspeha. Tiste dni so bili namreč prazniki okoli prvega maja in tudi sv. Birokracij ali uradni konjiček v Rimu je počival. Živina je pa trpela.

SOVODNJE

Po dolgih letih, ko že skoraj nismo več upali, se je višja oblast vendarle spomnila tudi na nas. Konzorcij za pomoč gospodarsko zaostalim gorskim občinam je razpisal dela pri cestah, ki bodo vezale Dolenja in Gorenja Brdca ter Strmico in Pečnjé. Ceste bodo priključene na asfaltirano cesto Sovodnje-Matajur. Brdca so do danes popolnoma odrezana od sveta. Tja gor ne vodi nobena cesta, le po strmih kolovozih si se preril do teh zapuščenih zaselkov. Cesta pa ne bo važna samo za vašča-

Majski ples v Dolini

Fantje in dekleta v Dolini priredijo vsako leto majsko veselico s plesom. Zaradi slabega vremena je bila prestavljena prireditev na to soboto in nedeljo.

ZE POL. STOLETJA!

Letos je minilo že 50 let, odkar se na gričku za goriškim gradom dviga veličastno poslopje nadškofijskega semenišča. Ponosna zgradba, menda najobsežnejša te vrste v Gorici, je pravzaprav spomenik velikega vladike nadškofa Sedeja. Malo let pred izbruhom prve svetovne vojne je on skoro iz nič začel zidati stavbo za tako zvano »Malo semenišče« na ozemlju zgodovinske vile Böckmann. Poprej se je zavod malega semenišča stiskal v malih in zahtojnih prostorih v ulici Vetturini, zdaj Favetti. Iz tistega zavoda, ki je imel v prvi vrsti namen vzgajati mladi duhovski naraščaj, je izšla dolga vrsta goriških inteligentov in javnih delavcev. Vedno večje potrebe po ustreznih prostorih so nagnile nadškofa Sedeja, da je sezidal tudi z osebnimi žrtvami novo Malo semenišče, ki ustreza vsem vzgojnim in učnim potrebam. V stavbi je bila srednja šola za italijanske in slovenske dijake, obenem pa tudi dijaški zavod in stanovanja za profesorje. V vojni je bil zavod močno prizadet od granat. Po prvi vojni se je pa nadškof s svojo žilavo vztrajnostjo lotil obnove tako, da se ponosna stavba zopet dviga v vsej svoji veličini. Poleg »malega« semenišča se je v stavbi naselilo tudi bogoslovno semenišče.

Uradna slovesnost polstoletnega obstoja je napovedana za dan 26. maja. Goriški nadškof bo dopoldne pel slovesno pontifikalno mašo, zvečer bo pa spominska akademija. Vodstvo nadškofijskega semenišča pripravlja tudi posebno brošuro o tej važni ustanovi za duhovski naraščaj. Ne dvomimo, da bodo v njej prikazane v pravilni luči tudi vse zasluge prvih ustanoviteljev.

• Hanabka dolina

ne, ampak tudi zato, ker bo omogočen dostop na pašnike in v gozdove, ki so bili prav zaradi slabih dohodov popolnoma zanemarjeni.

Stroške za omenjene ceste bo nosila država. Dela je pa prevzelo podjetje Grimac iz Fojde.

ČEDAD

»Hudičev most« čez Nadižo v Čedadu je prišel že na slab glas zaradi številnih samomorov, ki se že leta in leta prav tam dogajajo. Mogoče, da je starinski most dobil v ljudskih ustih prav zaradi teh okolnosti naziv »hudičev«.

Kako je res nekam usoden, spet doka zuje smrtni slučaj, ki se je pripetil na velikonočni ponedeljek proti večeru. Na most se je priplazil 52-letni Giovanni Costante, oče treh otrok. Ogledeval se je okoli sebe in čakal na trenutek, ko ni bilo mimoidočih.

Le ena oseba je od daleč opazovala sumljivo vedenje neznanca, ki je že preplezal ograjo. Tista oseba se je pognala proti samomorivcu, a v tistem hipu se je nesrečnež že vrgel v globino. Zletel je 15 metrov globoko pod most in se je ves pobil na ostrih čerih. Ko je pritekla policija, ni ostalo drugega, kot izveliči iz struge mrtvo truplo. Kaj je delavca pognalo v tako žalostno smrt, bodo šele ugotovili.

GORIŠKI SOCIALNI DEMOKRATI

Izmed vseh političnih skupin na Goriškem se najbolj vesele volivnega izida prav socialni demokrati. Njihova goriška pokrajinska zveza je dala izjavo, v kateri se zahvaljuje svojim pristašem za zvestobo in zmago pri volitvah.

Stranka vzhajajočega sonca, se bere v proglasu, se veseli, da je v goriški občini dobila največ glasov in enega poslanca. Preskočila je misovce, ki so izgubili svojega parlamentarca. Poudarja, da so komunisti narastli zaradi gospodarske stiske nižjih slojev in zaradi osebne politike voditeljev večinskih strank. Obenem pa vidi edino možnost bodoče državne politike še vedno v sredinsko-levičarski smeri.

SOLSKE NAMESTITVE

Didaktično ravnateljstvo osnovnih šol s slovenskim učnim jezikom sporoča, da je na vpogled na oglasni deski istega ravnateljstva v ulici Croce 3 okrožnica, ki zadevačasne namestitve in nadomestne službe na osnovnih šolah za šolsko leto 1963-64. Ministrska odredba nosi številko 1210-Div. VI. z dne 8. aprila 1963.

Rok za vlaganje prošenj traja do 31. maja.

SOVODNJE

Malokdaj se pripeti, da bi imeli v kakem kraju kar dva pogreba na isti dan. Tak slučaj smo videli na praznik ob koncu aprila pri nas.

Dne 25. aprila je umrl sosed Franc Butkovič s Potoka. Učakal je kljub trdemu delu in življenju 83 let. Znan je bil kot priden vinogradnik. Zapustil je 3 hčere, od katerih živi ena doma, ena je poročena v Štandrežu, ena je pa šla v tujino. Pokojni Franc je bil priljubljen pri sosedih. Veliko število pogrebcev ga je spremljalo na zadnji poti.

Komaj so se ti vrnili s pogreba, so se priključili drugemu pogrebnemu sprevodu, ki se je vil na pokopališče ob petih in pol popoldne. Na zadnji poti so molili za dušo rajne gospodinje pri »Floreninknih«. Tudi ta je čakala precejšnjo starost 70 let.

Bog daj obema mirno počivat, prizadetim pa tolažbo.

GABERJE

V sosednih Sovodnjah smo slišali pogrebne zvonove prav isti dan, ko smo tudi mi pokopavali soseda Ivana Kranjca, po domače Nutiča. Ko smo se po pogrebu razhajali, se je ta in oni spomnil, kako bridka so bila leta rajnega Nutiča; 70 jih je učakal. En sin je padel pri partizanih, ena hči pa je takrat živa zgorela v neki hiši, katero so Nemci zažgali. Lanj se mu je smrtno ponesrečila še ena hči v Jugoslaviji. Zdaj je ostala v hiši sama žena. Udarca za udarcem je padal na hrbet ubogega Nutiča. Bog mu bodi milostljiv! Ženi in hčeri pa vsi sosedje izražajo globoko sožalje.

ŠTEVERJAN

Vsa vas in vsa goriška okolica je še pod silnim vtisom zaradi nesrečne smrti Dolfe-

Iz Goriške

ta Peršolje in Romana Pintarja, ki ju je dohitela v nedeljo pri Latisani. Pri avtomobilski nesreči sta bila težko ranjena tudi Bruno Maraž in Severin Maligoj. Njuno zdravstveno stanje gre le polagoma na boljše.

Mladega Peršoljo so v ponedeljek pokopali v Gorici. Pogreb Romana Pintarja je bil tudi v ponedeljek ob 18. uri z domače hiše na Valerišču. Vodil ga je preč. g. Oskar Simčič. Za avtomobilom z belo krsto je hodila velika množica fantov in v belo oblečenih deklet. Nosili so dosti lepih vencev z zadnjimi pozdravi nesrečni, mladi žrtvi. Pevci so se poslovili s pretresljivim petjem že pred domačo hišo od dragega Romana. Pri Dvoru so fantje dvignili krsto z avta in jo nesli na ramenih v cerkev in nato na pokopališče. Ganljivo je bilo mamino slovo od sina, ko je izročala truplo v varstvo starega očeta, ki leži pokopan poleg nečaka. Oba je vezala globoka ljubezen. Prav te srčne vezi Romana do matere, očeta in stare matere so bile posebna odlika rajnega mladeniča. Pogrebci so jokali o grobu s starši, bratoma, sestrama in drugimi sorodniki vred. Pevci so zapeli še zadnjo nagrobnico in kepe prsti so začele padati na krsto prezgodaj umrlega fanta.

Bog naj mu dodeli mirni počitek v domači zemlji. Družini pošiljajo vsi števerjanci in znanci iskrena sožalja.

NOVE FARE

Goriško mesto se v gospodarskem oziru razvija le s počasnim korakom, kljub ekonomskim težavam rastejo pa vedno bolj nove stavbe in nova predmestna naselja.

Mesto se širi na južni strani, kjer je bolj odprta ravan. Na štirih krajih so nastala nova naselja, in sicer od Podturna dalje med Tržaško, Mirensko cesto in vrtojskim poljem, drugo južno od Stražic in pri ločniškem križišču, tretje pri pevmskem mostu, četrto je pa v severni četrti med Svetogorsko cesto in potokom Koren.

V zvezi z novimi selišči je začela tudi cerkvena oblast skrbeti za gradnjo novih cerkva in župnih okrožij. Goriški nadškof je ob posvetitvičasne kapele v delavskem okraju Stražice naznanil, da bo poskrbel za nove cerkve v naselju ob Tržaški cesti, pri ločniškem mostu, pri pevmskem, na Svetogorski cesti in v Stražicah. Tu je že vse urejeno za novo cerkev in faro svetega Jožefa delavca. Cerkevne stene že stojijo; začeli so z deli za zvonik. Cerkev bo zidana v modernem slogu. Poleg cerkve že stojijo stavbe za župnišče in farne organizacije. V najkrajšem času se bodo lotili zidave za cerkev svetega Pija X. pri pevmskem mostu. Prostor je menda že izbran takoj v začetku naselja nad mostom.

Poseben nadškofijski stavbni odbor bo izdelal načrte tudi za nove cerkve v podeželskih farah. V poštev pridejo tudi nova naselja v devinskem dekanatu.

Prepričani smo, da se bo v novih cerkvah in farah upoštevala tudi beseda slovenskih vernikov, tudi če jih je še tako mala manjšina.

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Predavanje o slovenski književnosti

Znani tržaški slovenski dramatik in kritik dr. Josip Tavčar je predaval v torek, 7. maja zvečer v tržaškem Kulturnem in umetniškem krožku (Circolo della cultura e delle arti) o sodobni slovenski književnosti. Predavanje je bilo v večji dvorani krožka na Verdijevem trgu 1, torej v zgradbi Verdijevega gledališča. Kot znano, je Kulturni in umetniški krožek osrednje in najuglednejše tržaško italijansko kulturno društvo, ki združuje najvidnejše kulturne delavce tržaškega mesta: pisatelje, umetnike in kritike. Njegovo delovanje je zelo živahno in skoro vsak drugi dan ima na sporedu kako predavanje, javno debato ali kako kulturno prireditev, n. pr. dramsko ali koncerte.

Tudi tokrat je bila dvorana zasedena. Poleg uglednega italijanskega občinstva se je zbralo tudi precej slovenskih poslušavcev, ki so bili radovedni, kaj bo dr. Tavčar povedal o sodobni slovenski književnosti, in tudi kako bo italijansko občinstvo to sprejelo. To je namreč prvič, da je lahko tak ugleden slovenski predavatelj nastopil s predavanjem o slovenski književnosti pred takim osrednjim, elitnim kulturnim forumom, zato je imel dogodek na sebi nekoliko senzacionalen značaj.

V enournem predavanju in Josip Tavčar v elegantni italijanski razgrnil pred poslušavci razgibano podobo današnje slovenske poezije in pripovedništva. Poudaril je prevladujočo vlogo poezije, spričo dejstva, da slovensko družbeno življenje vse do pred nekaj desetletij ni bilo dovolj razgibano, da bi bilo nudilo bogato snov za pripovedništvo in dramo. Čeprav je hotel prikazati samo sodobno literaturo, je moral vendar poseči tudi nekoliko nazaj in omeniti vlogo Prešerna, ki se je iz domoljubja odločil pesniti rajši v nerazvitem jeziku svojega naroda kakor pa v kulturnorazvitem nemškem jeziku, v katerem se je izoblikoval in ki mu je bil literarno bolj domač. Omenil je tudi nekaj drugih visokih dosežkov slovenske literature v preteklem stoletju in v prvih desetletjih našega stoletja, kot n. pr. Levstik, ki je ustvaril s svojim »Martinom Krpanom« Slovincem delo, vredno tedanje evropske ravni, in pa zlasti Cankarja, pri čemer je opozoril na bistveno lirični značaj njegove proze, ki je bila porojena iz bolečine in je hotela biti protest trpečega naroda in zatiranega človeka. Naglasil je potem v glavnem socialni značaj slovenskega pesništva, od moderne preko Kosovela do novejših dni in pa njen intimno na slovenstvo navezani značaj, kar jo je obvarovalo pred tem, da bi podle gala modnim strujam z zahoda, kot se je to po besedah francoskega pesnika Marca Alyna dogajalo pri Hrvatih in Srbih.

Dr. Tavčar je nato naslikal živahno in razgibano fresko sodobne slovenske književnosti in skušal podati predvsem sintezo pojavov, gibanj in tendenc, kar je bilo po eni strani zelo zanimivo, po drugi pa ni moglo popolnoma zadovoljiti, ker se je tako le mimogrede dotaknil raznih zelo zanimivih literarnih posebnosti in pojavov ter problemov. Premalo je morda orisal vlogo Kocbeka, ki je kot literat odločilno posegel v novejšo slovensko zgodovino in se sploh bolj zadovoljil z naštevanjem in le s kratko oznako posameznih literarnih posebnosti. Predavanje je bilo v tem pogledu morda premalo plastično in ni dovolj opozorilo poslušavca na tiste sodobne slovenske literature, ki bi najbolj

zaslužili, da jih tujina spozna. Po drugi strani pa v tem predavanju, ki je imelo namen na splošno prikazati stanje sodobne slovenske književnosti, res tudi ni bilo mogoče mnogo bolj natančno govoriti. Vsekakor Tavčar ni šel mimo raznih nemirnih vrenj in novih miselnih ter formalno literarnih tokov v današnji slovenski književnosti ter jim je dal primeren poudarek.

Zel je živahno odobravanje navzočih in vzbudil v splošnem živo zanimanje, pri nekaterih pa najbrž celo začudenje nad bogatim literarnim dogajanjem pri malem sosednjem narodu. Dr. Tavčar pa zasluži za svoje dokumentirano in bistro predavanje vse priznanje.

Predavatelja je predstavil pesnik B'agio Marin, ki je spregovoril nekaj lepih in pomembnih besed o vzvišenosti duhovnih vrednot nad politiko in o skupni evropski kulturi ter zavesti.

PODELITEV NAGRAD FORMENTOR

Na otoku Krku so 1. maja prisodili mednarodno nagrado »FORMENTOR«, katero podeljuje 13 zahodnoevropskih založb. Nagrado je dobil francoski pisatelj španskega rodu Jorge Semprun za svoj roman »LE GRAND VOYAGE« (Veliko potovanje). Pisatelj Semprun je star 40 let.

Znani španski svoboljubni pisatelj Salvador de Madariaga in filozof, ki živi kot begunec v Oxfordu, pa je poslal razsodišču nagrade FORMENTOR brzojavko, v kateri ga poziva, naj ne prisodi nagrade Jorgeu Semprunu ker je notoričen stalinist in sovražnik španskega ljudstva.

Se neobjavljeno delo, ki dobi nagrado FORMENTOR, objavijo nato istočasno v Franciji, Italiji, Veliki Britaniji, Nemčiji in Združenih državah.

Drugi najresnejši kandidat za nagrado FORMENTOR je bil perujski pisatelj Mario Vargas.

Roman VELIKO POTOVANJE Jorgeja Sempruna, ki je sin nekega diplomata španske republike, ki se je zatekel med državljansko vojno v Francijo, pripoveduje zgodbo nekega španskega republikanca, ki se vključi med drugo svetovno vojno v francosko odporiško gibanje, nakar ga leta 1943 aretirajo in odpeljejo v taborišče Buchenwald. Njegovi tovariši v ujetništvu umrjejo, sam pa vzdrži in se vrne v Francijo. V svoji notranjosti podoživlja interniranec preteklost in razmišlja o sedanjosti in bodočnosti. Pripovedovanje je psihološko poglobljeno, po slogu pa realistično in dramatično. V bistvu je avtobiografsko. To je prvo literarno delo Sempruna, ki je po poklicu časnikar, prevajavec in filmski režiser.

Drugo nagrado »Formentor« je dobre znani italijanski pisatelj Carlo Emilio Gadda.

Antona Sovreta ni več

Slovenski kulturni svet je pretresla vest, da je 1. maja umrl na svojem domu v Ljubljani sloviti prevajavec iz antične in grške literature ter strokovnjak za antiko dr. Anton Sovrta. Doživel je 78 let.

Sloves in spoštovanje si je pridobil zlasti s svojimi imenitnimi prevodi cele vrste del grških in rimskih filozofov, zlasti Horaca, Platona, Homerja, Plutarha, Herodota, Marka Avrelija, »Izpovedi svetega Avgušтина«, in drugo, pri čemer je skušal z uspehom poustvariti v slovenščini lepoto originala. Ti njegovi prevodi predstavljajo pravi zaklad za vsako knjižnico in so postali celo v antikvariatu redkosti. Kdor jih ima, jih le nerad da od sebe; varuje jih kot pravo dragocenost. S temi prevodi je Anton Sovrta tudi požaltnil slovensko besedo ter ji dal še plemenitejši zven in še večjo ter konciznejšo moč izraza. Lahko bi rekli, da se ti njegovi prevodi mnogokrat lepše berejo in lepše zvone kot sami originali. S tem je zelo obogatil tudi slovenski filozofski jezik. V teh svojih prevodih je izrazil svoj humanistični svetovni nazor ter svoj odpor do nasilja. Najljubši so mu bili prav stari filozofi, ki so obsojali nasilnike in nasilje. Napisal pa je tudi obsežno zgodovinsko delo »Stari Grki«. V slovenščino je odlično prevedel Prešernove nemške sonete in prevajal Prešernove pesmi v latinščino. Za svoje zaslugе je bil imenovan za člana Slovenske akademije znanosti in umetnosti ter bil tudi nagrajen z eno najvišjih slovenskih umetnostnih nagrad.

UNESCO ZA AFRIKO

V Parizu se je začelo 65. zasedanje izvršilnega sveta UNESCO-a, ki se bo zaključilo 17. maja. Na zasedanju razpravljajo predvsem o štirih zadevah. Te so: načrtovanje pouka zlasti v Afriki; novi pogledi na znanstveni program UNESCO-a, zlasti v zvezi z najnovejšimi znanstvenimi spoznanji in z gospodarskim ter socialnim napredkom v zaostalih državah; pomoč afriškim državam v pogledu šolstva; rešitev templjev v Abu Simbelu v Nubiji.

Kar zadeva načrt pomoči Afriki, predvideva UNESCO med drugim ustanovitev proizvodnega središča za učni material v Addis Abebi, ki bo podobno središču v mestu Yaundé v Zahodni Afriki, ki deluje že leto dni.

UMRL JE PISATELJ FÜLÖP-MILLER

V Hannoveru v ameriški državi Hampshire je umrl znani pisatelj Rene Fülöp-Miller, znan po svojih biografijah Lenina, Rasputina, Gandija in Tolstoja ter po svoji knjigi »Duh in obraz boljševizma«. To knjigo je napisal po svojih izkušnjah, ker se je po prvi svetovni vojni dolgo mudil v Moskvi kot dopisnik nekega dunajskega dnevnika. Doživel je 72 let in je bil dolgo bolan. Doma je bil z Madžarskega. Nekaj njegovih del je prevedenih tudi v slovenščino.

Gagarin daje lekcije Jevtušenku

7. t. m. se je začelo v Moskvi četrto zborovanje mladih sovjetskih pisateljev. Udeležuje se ga okrog 170 pisateljev iz 15 sovjetskih republik. Pod mladimi pisatelji pojmujejo take, ki še niso dopolnili 30. leta in si še niso pridobili posebnega slovesa. Navzoči pa so tudi razni že slavni sovjetski pisatelji, med njimi Aleksej Tvardovski, glavni urednik literarne revije »Novi mir«. Zborovanje je odprl Konstantin Fedin, glavni tajnik Zveze sovjetskih literatov.

V bistvu gre za nekaj učni tečaj, na katerem bodo znani sovjetski pisatelji predavali mladim o vprašanjih »tradicije in prenovitve v pripovedništvu, poeziji in dramatik« to se pravi o tem, kako je treba služiti oblasti.

Zborovanja pa se je udeležil tudi sovjetski astronaut Jurij Gagarin in na njem tudi govoril. Pri tem je hudo kritiziral pesnika Andreja Voznesenskega in Evgenija Jevtušenka. Gagarin, ki je najbrž prepričan, da je na svojem vesoljskem poletu do dna doumel tudi vse probleme književnosti, je obtožil Voznesenskega, da uporablja »izumetničen slog« (ker ga Gagarin ne razume), Jevtušenka pa je obdolžil, da je »izgubil smisel za dostojanstvo in patriotizem«.

Na zborovanju je povzel besedo tudi 64-letni pesnik Aleksej Surkov, ki se je postavil na vmesno stališče. Kritiziral je tako pisatelje, ki se bojijo vsake nove struje, kakor tudi mlade, ki hočejo ignorirati literarno tradicijo.

Kot je poročala agencija TASS, je Jurij Gagarin na zborovanju mladih pisateljev drugi dan ponovno napadel Jevtušenka »zaradi pomanjkanja ponosa in patriotizma«. Ni znano, če je Jevtušenko navzoč na zborovanju. Kozmonavt Gagarin je izjavil, da »ima rad literarna dela visoke ideološke vrednosti«. Vse pa tudi kaže, da mu je njegovo »astronavtstvo« močno stopilo v glavo.

SIMFONIKI NA POVELJE

Abesinsk cesar Haile Selassie je ukazal prejšnji mesec godbi svoje garde, da se mora spremeniti v simfonični orkester in mora dati 22. maja svoj prvi simfonični koncert na čast državnim poglavarjem, ki se bodo udeležili afriške konferencie v Addis Abebi. Godbeniki, ki še nikoli niso igrali drugega kot same vojaške marše in državne himne, morajo zdaj 8 ur na dan vaditi Mendelssohnove in Mozartove skladbe. Nišo še javili, koliko afriških državnih poglavarjev, je zaradi tega koncerta, ki jim grozi, že odpovedalo svojo udeležbo na konferenci. Ali pa več prenesejo?

Ministrstvo za javno vzgojo je razpisalo mesto rednega profesorja za katedro za slovenščino na univerzitetnem orientalskem inštitutu v Neaplju, katera ravnatelj je prof. Alessio Bombacci. Prošnje za sprejem k natečaju je treba nasloviti na ravnatelja inštituta v 60-ih dneh od objave razpisa.

SLOVENSKO GLEDALIŠČE V TRSTU

V soboto 11. t. m. ob 21. uri krstna uprizoritev, v nedeljo 12. t. m. ob 18. uri repriza v dvorani na stadionu »Prvi maj«, Vrdelska cesta 7

Josip Tavčar

V HONOLULU

Igra v treh dejanjih

Prepovedano mladini pod 18. letom!

V torek 14. t. m. ob 20.30 v kinodvorani v Skednju, v sredo 15. t. m. ob 20.30 v Prosvetnem domu na Opčinah

Josip Tavčar

V HONOLULU

Šolske vesti

Osnovna šola v Sempolaju ima 12. t. m. ob 16. uri zaključno šolsko prireditev.

Na sporedu je mladinska igra v petih slikah Kristine Brankove: »Mačka in pastorka«.

GOSPODARSTVO

Kateri piščanci so najbolj okusni?

To vprašanje je nastalo, ko so se na trgu pojavili v baterijah vzgojeni piščanci, to je taki, ki živijo skozi celo življenje v posebnih zabojih precej na tesnem. Svoje življenje končajo navadno v 70 dneh in v tem času morajo doseči 1.2 do 1.3 kg žive teže. V zabojih - baterijah dobivajo posebno hrano in navedeno težo morajo doseči s čim manj hrane, danes že z 2.5 kg. Hrana pa imajo ti piščanci vedno na razpolago in v izobilju, tako da lahko žrejo, kadar se jim zljubi. Električna razsvetljava je tako urejena, da žrejo tudi v določenih nočnih urah.

Ko so se na italijanskih trgih pojavili ti piščanci (pohanci), jih je javnost sprejela brez posebnih pripomb. Kmalu pa so nastale govorice, da so mnogo manj okusni kot drugi. Tedaj so rejci pohancev organizirali poskusne pojedine, pri katerih so bili gostje postreženi izmenoma s pohanci in z enako pripravljenimi navadnimi piščanci. Gostje so morali potem zapisati svoje mnenje glede okusa, vedeli pa niso kakšne vrste piščanca so užili.

Pri teh poskusih se niso pohanci slabo odrezali in marsikateri gost je bolje ocenil pohanca kot navadnega piščanca. Kljub temu pa je cena pohancev nekoliko padla, ker je bila ponudba pohancev večja kot povpraševanje. V restavracijah so namreč piščance gostom pošteno zasolili, tako da so si jih le redki privoščili. Med temi so nekateri brezvestni časniki razširili vest, da pohance pitajo s takimi kemikalijami, ki povzročajo pri ljudeh sterilnost in vse mogoče druge slabosti, samo da prej dosežejo zaželeno težo. Tedaj je cena pohancev zelo padla in mnoga vzrejališča so propadla. Raziskovanja so dokazala, da je od časnikiarjev razširjena vest navadna časnikiarska rasa in pohanci so polagoma zopet prišli v čast. Danes jih povzijejo v Italiji toliko, da znaša potrošnja pohancev več kot 3 kg na posameznega državljanca na leto.

Velike množine jih povzijejo turisti

ALI SE IZPLAČAJO VISOKO MOLZNE KRAVE?

V vseh učnih knjigah je pisano, da se najbolj izplača rediti krave, ki dajo čim več mleka.

Pred letom dni je dr. Cesare Monestiroli napisal za »Informatore agrario« članek kot zaključek svojih dolgotrajnih opazovanj in računov. Glavni račun pa je naslednji: Če se proda liter mleka za 50 lir, plača krava z letno molžo 3.000 kg mleka vsak stot pouzitega sena po 523.90 lir; če krava daje 4.000 kg mleka, plača seno po 1.190.90 lir za stot; pri letni molži 6.000 kg mleka pa plača krava stot sena po 2.155.50 lir.

Navedene številke so zelo zanimive in poučne, ker pravijo, da ne bi smeli rediti krav, ki dajo letno manj kot 4.000 kg mleka. Če daje krava manj mleka, se je ne splača rediti, ker ji je potrebno »plačevati doto«.

Čeprav je vzreja pohancev v Italiji zelo razširjena, je potreben še uvoz piščancev.

S tem pa ni bilo odločeno vprašanje, katere vrste piščanci so najbolj okusni. Odgovor na to vprašanje so iskali tudi v Usciu pri Genovi, kot poroča septembrska številka publikacije »Quattrosoldi«. Za razsodnike so bili izbrani 4 člani ACIS, to je družbe kuharjev severne Italije. Za poskus so vzeli 6 enako težkih piščancev, in sicer dva iz vzrejališča na prostem, a brez paše, dva iz baterij in 2 od vzrejenih na prostem, s pašo. Po 2 piščanca so vzeli za to, da so enega skuhal, drugega ocvrli. Razsodniki so imeli na razpolago za ocenjevanje številk od 6 do 8, posamezne piščance pa so ocenili takole: prva skupina iz vzrejališča na prostem brez paše: kuhan 7.5, ocvrt 8 s pripombo, da je meso prvovrstno, zelo okusno, posebno ocvrto. Pohanca iz baterij sta dobila oceno 7 za oba načina priprave s pripombo: meso dobro, dovolj okusno. Najnižje sta bila ocenjena piščanca, ki sta bila vzgojena na starodavni način, na prostem s pašo; kuhani je dobil oceno 7, ocvrti pa 6.8, oba s pripombo: meso dobro, okus dober, nekoliko mršavo. Poskus je bil napravljen z enako težkimi, a ne enako starimi piščanci. Najmlajša sta bila piščanca iz baterije, najstarejša pa piščanca s pašo. Za dosego iste teže sta povzila najmanj krme pohanca iz baterije, največ kupljene krme pa piščanca 1. skupine — brez paše.

Poskus je bil napravljen s križanci Plymouth z New Hampshire, dveh kokoških pasem, ki sta danes najbolj cenjeni za vzrejo pohancev.

Kako bo s sladkorjem

V zadnjih letih se je potrošnja sladkorja v Italiji zelo dvignila in dosega danes letno 25 kg na osebo. Notranja potreba znaša nad 12 milijonov stotov. Še pred nekaj leti je Italija pridelala preveč sladkorja, tako da ga je bilo potrebno izvažati. Pred leti so bile težave s prevzemom sladkorne pese. Sladkorne tvornice je niso hotele prevzeti, ker je bila letina predobra in ker so posejali preveč površine. Tvornice so končno prevzele sicer vso peso, a odviške nad dogovorjenimi količinami so vpisali na račun naslednjih dveh let.

Zadnja sladkorna kampanja (pridelek 1962) je pa dala premalo sladkorja in predvidevajo, da ga bo zmanjkalo najmanj 3 milijone stotov za kritje lastne potrebe. Napram potrošnji 12 milijonov stotov imamo pridelek samo 9 milijonov stotov. Pri manjkaj treh milijonov stotov sladkorja se sicer prav lahko krije z uvozom, saj je tega blaga trenutno na svetovnem trgu preveč, a potrebno je poslati v inozemstvo milijarde, ki bi lahko ostale doma. V Italiji je pa tudi dovolj zemljišč, za pridelovanje sladkorne pese. Ni pa to vprašanje tako enostavno rešljivo in to zaradi pomanjkanja delovne sile: sladkorno peso je potrebno ročno redčiti in pletiti. Najbrž bodo preselili sajenje sladkorne pese iz severa na jug, kjer je še vedno na pretek brezposelne kmečke delovne sile.

Afriška slinavka in parkljevka

Pisali smo, da se je ta parkljevka, ki pri nas ni znana, že pojavila na evropskih tleh, kamor je prišla iz azijske Turčije. Država Izrael je dobavila Grčiji 10.000 doz cepiva proti tej slinavki in vzdolž turške meje je vmesna pokrajina, kjer je sedaj cepljena in tako imunizirana vsa živina, ki bi lahko obolela za slinavko.

Vina postajajo motna

Star je izrek, da ko cvete trta, cvete tudi vino. Trenutno trta še ne cvete, ne popolnoma pokipela vina pa že postajajo motna in se pripravljajo h kipenju. V nekaterih toplejših kletih pa je pomladno kipenje celo že začelo.

Naravno je, da se vino hoče rešiti sladkobe, ki je še ostala v vinu od jesenskega kipenja. Če bi takrat v kletih pazili na toploto in jo držali na stopinji, ki je za kipenje najbolj primerna (18 do 22° C), se bi ves sladkor v moštu, oziroma mlademu vinu razkrojil v alkohol in ogljikovo kislino. To bi imelo še ugodno posledico, da bi se vino prej zbistrilo. Tudi ne bi imeli z mladim vinom nobenih sitnosti in sedaj se nam ne bi bilo bati, da se vino z novim kipenjem kaj pokvari, predvsem da ga napade kisova kislina. Zato pa moramo pomladansko kipenje vina skrbno nadzorovati.

Čim opazimo, da se vino pripravlja k pomladanskemu kipenju in se je v to svrhu že zmotilo, bi morali paziti na toploto: dvigniti bi morali toploto na 20° C in jo vzdrževati noč in dan med 18 in 22° C. Zato pa je potrebno v kleti mala peč.

Vino bo začelo kipeti tudi brez dodatka odbranih kvasnic, ker se v vinu razmnožijo kvasnice, ki so že v vinu ali ki pridejo k vinu iz kletnega prostora, kjer jih je vedno na pretek. Zelo pa je priporočljivo, da se takemu vinu pomaga z odbranimi kvasnicami, da se mu te dodajo in tako pospeši pomladno pokipenje.

Na kipečih sodih naj bo nastavljena kipečna vaha, ki je lahko prav enostavna. V prevrtan zamašek iz plutovine vtaknemo en konec čevca iz gume ali plastične mase, drugi konec pa v kozarec z vodo. Ko bo vino začelo kipeti, bo po čevcu uhajala ogljikova kislina in z redkimi ali pogostejšimi »klok, klok« povedala, ali je v sodu bolj šibko ali bolj močno kipenje.

Če se bo tako ravnalo, kot je rečeno v tem poglavju, bo pomladansko kipenje kmalu zaključeno in vino se bo začelo čistiti, bistrirati. Ko bo bistro, mu bo potrebno dati po dve kocki »enososine« na hl in potem po 8 — 15 dneh vino pretočiti.

V ta in sploh v vsa vina moramo z nastopom višje toplote dati »FLOR STOP«, to so hlebčki, ki plavajo na vrhu vina in onemogočijo razvoj kana, ki je redno predhodnik cika, skisanja.

V vrtincu

R. B.

Pognal se je po pločniku. Cesta je bila vsa razrita. Cevi in kablji so štrleli v zrak. Prehod je zapiral ogromen žerjav. Samo se je moral preriniti med njim in med hišno steno naprej. Popolna tema je bila na tem mestu. Prav tu je trčil ob neko postavo.

—0—

Divni se je po obupnih naporih posrečilo, da je vzela mašilo iz ust. Za trenutek je premišljala, ali naj začne vpiti. Tu gori pod streho, daleč v stran od obljudenih prostorov, nima pomena. Še poslabšala bi si položaj.

Kaj nameravajo z njo? Koliko časa jo bodo imeli zaprto? Morda le, dokler ne bo sta oba možaka na varnem? Kaj pa, če jo nameravajo..., mrzel pot jo je oblil pri tej misli. Kaj je rekel Komi? Izdajavci so obsojeni na smrt.

Kot zmedena je z zobmi grizla vrvi. Po dolgem naporu se ji je na čudežen način posrečilo, da je eno razgrizla. Razvezala se je, toda kaj sedaj? V kotu je ugledala polomljeno mizo in na njej vso mogočo šaro. Kos ovojnega papirja je našla, star zidarški svinčnik pod mizo. Brž se je znaš'a.

Na deset koščkov je načekala: Pomoč, pomoč! Rešite me! Zaprta sem na podstrešju hiše, nad sladolearno. Obvestite policijo! Divna Skrinjar.

Listke je spuščala skozi okno. Veter jih je odnašal.

Sredi tega opravila se je Divna zdrznila. Zaslila je korake po stopnicah. Vrgla je svinčnik na mizo in stopila na sredo sobe. Vrata so se odprla, a ni vstopil temnopolti slaščičar, marveč njegova žena. Prinesla je pladenj s toplo večerjo in ga je postavila na mizo. Vsa preplašena je opazila, da se je jetnica razvezala: »Oh gospa!« je vzkliknila.

Divna, ki je dobro obvladala italijanščino, se je hitro znašla: »Da — razvezala

sem se. Kaj pomeni, da ste me tu zaprli? Zahtevam, da me takoj spustite!«

»Pojejte poprej nekaj, gotovo ste že lačni,« je že precej mirno prigovarjal slaščičarjeva žena.

Divna je pogledala k vratom. Bila so odprta in so kar vabila k begu. Toda, kaj če je spodaj tisti divjak?

Ni bilo časa dolgo preudarjati. Planila je k vratom in dol po stopnicah. Ženska ni niti vpila. Divna je pretekla že polovico stopnic, kar se je tako nesrečno spodtaknila, da ni več mogla vstati. V levi roki je začutila ostro bolečino in je bila kot omanjena. Z desnico se je prijela za ograjo, da se je med stokanjem komaj dvignila.

Ona ženska je pritekla za njo: »Dio mio, Dio mio! Kaj vendar uganjate, ste ranjeni?«

Divna je v bolečinah stisnila ustnice in se je skušala pognati naprej. Pritekla je že do hišnih vrat. Zaprta! Obupana se je obrnila k ženski, ki je spet pritekla za njo: »Odprite, odprite!«

V tem trenutku so se zunaj zaslišali strelji. Vrata so se odprla in primajal se je gospodar Piciriddu. Močno je dišal po alkoholu. Divna se je skušala zmuzniti mimo njega, a on jo je zgrabil za roko, da je kar zacvilila. Nahrulil je ženo, kako je to, da je prišla jetnica dol in razvezana.

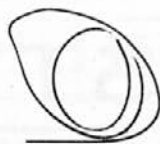
Žena je nekaj jecljala, Divna je čepela pri njenih nogah.

»V klet z njo!« je zavpil pijanec. »Žena, zgrabi in pomagaj!« Ni se mogla upirati in oba sta nesrečno Divno sunila v klet.

»Tako, golobičica,« se je režal Piciriddu, »od tu boš pa kar v nebesa zletela!«

»Kje je moja pištola, sem z njo!« je zavpil nad ženo.

Prigovarjala je: »Toda, vendar... v takem stanju nisi zmožen niti meriti. Pridi gor in malo pojej. Iz te luknje ti pač ne more uteči.« Še nekaj je blebetal, nato je sunil vrata in odšel z ženo v kuhinjo.

31.

Ko je ugledal Samo tisto postavo v temi poleg žerjava, je že začutil prvi udarec s pestjo v brado. K sreči ni napadalec dobro videl, zato udarec ni zrušil Sama na tla.

Bliskovito je spregledal, kaj je potrebno ukreniti in je z divjimi udarci prešel v protinapad. Neznanec je klecnil na tla. Samu se je spet posvetilo: napadavec bo potegnil nož. Z enim sunkom je počepnil, zgrabil onega za noge in ga zvrnil na hrbet. Nož mu je zletel iz rok. Samo ga je pobral in zavihtel v svoji desni. Z neverjetno naglico je neznanec švignil kvišku in se je pognal proti Samu. Ko pa je zagledal nož v njegovi roki, je obrnil hrbet in je preko kupov grušča in opeke izginil v stranski ulici.

Samo je bil od nenadnega napada še tako zmeden, da ni niti mislil na kako zasledovanje! Ugledal je svojega šoferja, ki je nekaj mahal z rokami. Tekla sta na bližnjo stražnico. Samo je s silo raztolmačil v polomljeni turščini, kaj se mu je pripetilo. Vodja stražnice je menil, da je bil prostor kot nalašč izbran za napad.

»V tej ulici ni nobenega bara s tistim imenom. Izvabili so vas le v past. Morda slutite, kdo bi bil napadavec?«

»Da — Komi. Spoznal sem ga, ko je bežal v siju ulične svetilke.«

Bilo je že dve po polnoči, ko se je Samo vrnil v svoj hotel. Čutil se je kot ubitega. Skrbela ga je Divna, zdaj je pa še sam v smrtni nevarnosti. Strahu ni poznal, a vendar ne bo mogel ponoči iti sam v neznane kraje.

To noč pa ga je telefon še enkrat zbudil.

—0—

Mimo Piciriddujeve slaščičarne je korakala policijska obhodnica. Pred hišo je narednik opazil, kako rfoli listič papirja po zraku. »Ne razumem pisave,« je zagodrnjal, ko je pobral listič in ga pogledal. »Tod okoli moramo paziti na neko lepo gospo, menda z Dunaja. Kaj, če je ta listič njen?«

»Morda je tamle v oni nočni kavarni še kak gost, ki bo raztolmačil te čačke,« je pripomnil drugi policist.

(Dalje)

Pogled na uro me je prepričal, da do odhoda vlaka ne bo več dovolj časa, da bi si ogledal vse, kar bi rad videl. Moral sem se odločiti med ogledom krematorijskih peči in morišč in med obiskom krajev, kamor so nas gonili vsak dan delat, razporejene v kolone, sredi oboroženih stražnikov. Toda ker so mi bile krematorijske peči že znane, sem se odločil rajši za obisk nekdanje »plantaže«. Mikalo me je vedeti, s kakimi občutki se bom prost sprehajal tam, kjer sem se gibal nekdanj samo kot SS-ovski suženj, pod sovražnim pogledom zločincev, ki so bili pripravljeni vsak hip ustreliti tistega, kdor bi pokazal najmanjši odpor. Tako sem se samo od daleč ozrl na dobro znano stavbo krematorija z njenim čokatom tovarniškim dimnikom, iz katerega se je nekdanj neprestano kadilo in se je širil vonj po ožganih kosteh, ter se napotil po stezi proti plantaži, katero smo leta 1944 tolikokrat premerili v obeh smereh.

Od nekdanje obširne plantaže, ki je zavzemala vse polje na eni strani taborišča (na drugi je bilo SS-ovsko taborišče), je le še malo ostalo. Od mesta Dachau se širi sem področje novih gradenj, nekako do tam, kjer je bil prej izhod iz taborišča, ki je vodil na plantažo, vstric »Appellplatz« ali zbornega dvorišča. Samo tisti del plantaže, ki je ležal med taboriščem in Wildparkom, je še nezazidan. Seveda o nekdanjih plantažnih nasadih ni več sledu. Zdaj je tod spet polje. Nekdanja kmetija, ki so jo bili spremenili v času nacizma v osrednje taboriščno skladišče za semena in za druge pridelke, pridelane na plantaži, je postala

Svidenje z Dachauom

E. Z. 6.

spet ponižna kmetija. Tedaj se je zdela s svojo mogočno strmo streho in urejenostjo, s svojimi okrasnimi gredami in živimi barvami nekaka varljiva vzorna pristava, na kateri pa ni bilo živali — živali smo bili mi, tudi za vlačenje vozov in za oranje. Kadar se je sonce opiralo v njene visoke strehe in so žarele njene žive barve, je bila kaj vabljiva in je ustvarjala v nas privid mirnega kmečkega življenja. Zato nam je bil prijeten pogled nanjo in čeprav je bil njen krotki videz samo kulisa, smo se radi mudili v njeni bližini, če smo mogli. Zdaj pa je spet postala navadna kmetija. Žive barve sta sprala dež in sneg, okrog nje je raztresena slama, v bližini se pase nekaj živine, kokoši kokodakajo in se mirno sprehajajo po nekdanjih gredicah. Kmečko dekle hodi okrog hiše z vedrom za mleko v roki. Na steni kmetije je pritrjena deščica z napisom v angleščini in nemščini, da so na prodaj jajca. V angleščini gotovo zato, ker je v Dachau še vedno ameriška vojaška posadka. Tam imajo Američani nekje v bivšem SS-ovskem taborišču tudi svoj vojaški zapor.

(Dalje)

ŠPORTNI PREGLED

Živahna dejavnost v Evropi v hokeju na kotalkah

Portugalska najboljša na svetu?

V zadnjem mesecu so se najboljše ekipe v hokeju na kotalkah, in torej na svetu, kar dvakrat sprijelo: prvič v švicarskem letoviškem mestecu Montreux za pokal Narodov in drugič v portugalskem mestu Porto za evropsko prvenstvo.

Švicarji se zelo zanimajo za ta šport in zato se jih je dosti zbralo v Montreuxu, kjer je nastopilo šest držav: Portugalska, Španija, Italija, Nemčija, Anglija in Švica. Glavna favorita sta bila kot vedno Portugalska in Španija; za Italijo je nastopila tržaška ekipa, ki je osvojila tudi italijansko državno prvenstvo. Portugalska in Španija sta se srečali prav v zadnji odločujoči tekmi. Portugalska je kmalu prišla v vodstvo (2-0) in je z lahkoto zmagala. Portugalci so zmagali v vseh tekmah.

Na drugo mesto se je uvrstila Španija, ki ima kar tri točke prednosti pred domačo ekipo Švice, ki je zaslužno osvojila tretje mesto. Četrtri so bili Nemci, peti pa Italijani. Na zadnjem mestu je Anglija, ki ni osvojila niti ene točke.

Lestvica za pokal narodov: 1. PORTUGALSKA, 10, 2. ŠPANIJA 8, 3. ŠVICA 5, 4. NEMCIJA 4, 5. ITALIJA 3 in 6. ANGLIJA 0 točk.

Preseneča nas slab uspeh Italije, ki je bila vsekoži vedno tretja država v svetu v hokeju na kotalkah za Portugalsko in Španijo.

Ekipe so nato odpotovale, seveda ojačane, na Portugalsko, kjer so bile na sporedu tekme za evropsko prvenstvo. Poleg omenjenih šestih držav so tekmovali še Nizozemska, Belgija in Francija.

Tudi tu so domačini pokazali, kaj znajo v tem hitrem in dinamičnem športu. Tako Portugalska kot Španija sta zmagovali v vseh tekmah. Portugalci so v sedmih tekmah zabili nič manj kot 57 golov, prejeli pa le 5. Španci pa so zabili 29 golov, prejeli pa le štiri. Seveda sta se tudi v Portu obe ekipi sprijeli v odločujoči tekmi, ki je bila na sporedu prav v zadnjem kotu. Portugalci, ki so nastopili v naslednji sestavi: Moreira; Vaz Guedes, Adriaio; Livramento in Buocos, ki so zabili v prvem polčasu, po zaslugi Livramenta, kar dva gola. Zaman so se Španci (Chercoles; Roca, Ferre; Vilella in Parella) ojuščali toda Moreira je bil nepremagljiv in tako je končna zmagala še tretjič zaporedoma pripadla premočnim Portugalcem.

Španci so bili še enkrat drugi. Zelo ogorčena je bila borba za tretje mesto med Nizozemsko in Švico. Nizozemci so bili bolj srečni (5 zmag in samo 3 porazi) in bili tako tretji, Švicarji pa četrti (3 zmage, 3 neodločeni izidi in 2 poraza).

Italijani so še enkrat omagali in so bili tudi v Portu samo peti! Italija je bila kar štirikrat poražena, enkrat je igrala neodločeno in trikrat zmagala. Italijani so bili zelo prodorni v napadu, šibki

Tehnika

Avtomatični učitelj

Na svetu poznamo že vse vrste avtomatičnih strojev. V zadnjih letih so v Ameriki izumili tudi takozvani »teaching machines« ali poučevalni stroj. Pravzaprav je to le nekak mehanični instruktor ali ponavljavec.

Deluje pa približno tako-le: učenec sedi pred avtomatičnim strojem - učiteljem; pritisne na vzvod in na plošči se pokaže prvo vprašanje. Učenec odgovori in pritisne na vzvod, nakar se prikaže pravilni odgovor, katerega učenec primerja s svojim. Železni »učitelj« izračuna tudi čas za odgovor, ki je vnaprej določen. Po tem se ravna tudi točkovanje.

V Združenih državah so vpeljali že 250 tisoč takih aparatov. Italijansko ministrstvo za pouk tudi namerava, zaradi velikega pomanjkanja učiteljev in profesorjev, vpeljati take avtomatične učitelje.

pa v obrambi (19 golov). Le slabši količnik golov (16:23) je Angliji podelil šesto mesto, čeprav se je ta večkrat odlikovala. Nemci so tokrat razočarali, saj so osvojili le sedmo mesto. Belgija je osvojila predzadnje mesto (1 zmag, 1 neodločen izid in 6 porazov), imela je hkrati najslabšo obrambo (45 prejetih golov, zabila pa jih je le 9). Na zadnjem mestu so Francozi, vedno poraženi, ki so v osmih tekmah skupno zabili le tri gole, prejeli pa 34.

Če seštejemo točke obeh tekmovanj, bomo dobili naslednjo vrednostno lestvico: 1. Portugalska 100% možnih točk, 2. Španija 84%, 3. Nizozemska 62%, 4. Švica 53%, 5. Nemčija in Italija 38%, 7. Anglija 33%, 8. Belgija 18% in 9. Francija 0%.

Končna lestvica evropskega prvenstva je sledeča: 1. Portugalska 16, 2. Španija 14, 3. Nizozemska 10, 4. Švica 9, 5. Italija in Anglija 7, 7. Nemčija 6, 8. Belgija 3 in 9. Francija 0.

„Željezničar“ zmagovalec košarkarskega turnirja

V soboto zvečer in v nedeljo dopoldne je bil v Trstu zanimiv mednarodni košarkarski turnir, na katerem so nastopila štiri moštva: dve italijanski, in sicer »Hausbrandt« iz Trsta, »Fides« (Rossetto), USAF-Eagles, moštvo ameriških letalcev v Evropi, sestavljeno največ iz črncev, in »Željezničar« iz Karlovca. Zaradi slabega vremena so bili preneseni nastopi z železničarskega igrišča v telovadnico v ulici della Valle v starem mestu. Privabili so številne gledalce.

Prvi večer je »Fides« premagal »Hausbrandt« 55:42, »Željezničar« pa nevirgane Američane kar z 87:42 in še to z lahkoto. V drugem polčasu je postavil v prvo linijo celo rezervo.

Na splošno se je pričakovalo, da bo tudi »Hausbrandt« drugi dan z lahkoto opravil z Američani, a ti so se drugi dan pokazali v precej boljši luči in si priborili z rezultatom 65:64 tretje mesto. Zmagovalec turnirja je ostal z zmago nad »Fides« (63:56, polčas 28:24) in karlovški »Željezničar«, ki je napravil zelo dober vtis in častno nastopal jugoslovansko košarko.

Majske nevihte

Stara in priljubljena pesem »ljubi maj, krasni maj, konec zime je sedaj,« že par let sem ne drži več. Saj nas je prav letos presenetil s snegom ne samo po Krnu, marveč tudi po Čavnu do Trnovca. Ponekod se je vsula tudi toča, na primer po brajdah pod Steverjanom.

Vremenski opazovalci pravijo, da niso majske nevihte prav nič izrednega. Po avadi so tudi najhujše v vsem letu in jih pogostoma spremlja tudi debela toča. Točno pred 100 leti je vso Srednjo Evropo naše kraje in Severno Afriko zajel hud mrzli val. Nasulo je posebno po Rivijeri in v Zgornji Italiji toliko snega, da je prav občutno prizadelo vse poljske pridelke.

Ne smemo pozabiti, da kaže koledar prav v sredini maja, od 11. do 15., znane »snežene može«, Servacija, Pankracija in Bonifacija, ki prinašajo po ljudskem izročilu mraz, nočno zmrzal in tudi točo. Vremenski zapiski kažejo, da je pred 75 leti padala skoro po vsem južnem zmernem pasu debela toča prav v tistih dneh. Celov Indiji je klestila tako debela, da ni zdrobila samo vse posevke, ampak je smrtno pobila tudi 250 oseb; taki ledeni orehi so teteli izpod oblakov.

Pa še eden vremenski pojav je značilen za mesec maj. To so bliski in strele. Po navadi zarišejo te pomladne električne iskre zelo dolgo pot. Izmerili so njih dolžino na 8 do 15 kilometrov. Ko pa skoči električni naboj iz oblaka v oblak, naredi ognjena pot tudi do 30 kilometrov dalje.

Zdi se, da kakor se v maju preraja vsa narava na zemlji, tako se prebujajo iz zimskega spanja tudi orjaške sile v ozračju.

Izdaja Konzorcij Novega lista • Odgovorni urednik Drago Legiša • Tiska tiskarna »Grafis« - Trst, ul. Sv. Franciška 20 - Telef. 29.477

ŽENA IN DOM

Vplivi vremena na naš organizem

Gotovo smo imele kdaj priliko opazovati, kako kažejo nekatere domače živali: konji, krave, psi, mačke ob menjavi vremena velike spremembe v svojem obnašanju. Ko se bliža nevihta, bo vsak kmet lahko ugotovil, da je živina v hlevu ali na dvorišču nemirna in razdražena. Po navadi zelo miren in ubogljiv konj postane ob takem vremenu nenavadno občutljiv, včasih celo nevaren. Toda vreme ne vpliva samo na žival, ampak tudi na človeka.

Ko se vreme slabša ali pa pred nevihto zračni pritisk pada, ko se vreme popravlja, pa ponovno raste. Kadar zračni pritisk pada, človeško telo vpija vodo. Telo nekako oteče in obseg noge se v 24 urah lahko poveča tudi za dva centimetra. Pri posameznih ljudeh se telesna teža poveča celo do dveh kilogramov. Vse to močno vpliva na človeka. Čuti se težji, nekam zabuhel. Posebno se kaže to v možganskem tkivu. Krvni obtok postaja težji in počasnejši, zato je ob nizkem pritisku sposobnost za razmišljanje manjša. Človek postane malodušen in razdražljiv.

Prof. A. Mills, ki je dolgo let proučeval ta pojav, pravi, da te spremembe tako zelo vplivajo na človeka, da je vreme z nizkim zračnim pritiskom značilno za samomore. Se posebno velja to za ljudi, ki so tudi sicer zelo občutljivi. V takih primerih so tudi glavoboli zelo pogosti. Vreme z nizkim zračnim pritiskom je kot nalašč ugodno za epidemije prehlade, gripe, vnetja v grlu in pljučih. Temu so neposreden povod dež, veter in hladen zrak. Vzrok pa se vsaj delno pripisuje temu, da se zaradi padca zračnega pritiska zmanjša življenjska moč posameznih organov. Podobno bi si morali razlagati tudi

pogostejše vnetje slepega črevesa. Ljudje, ki bolihajo za čirno na želodcu, imajo ob takem vremenu večje težave kot sicer.

Da so revmatični ljudje za vremenske spremembe še posebno občutljivi, ni nič novega. Pravijo, da je revmatik nekak živi barometer. Ni redek slučaj, da revmatik bolj točno ugane vreme kot najboljši vremenski strokovnjak.

Iz vsega tega bi mogli sklepati, da so velike in pogoste vremenske spremembe zdravju nevarne. Od vseh štirih letnih časov je zdravju najbolj nevarna pomlad, prav zaradi njenih pogostih barometričnih sprememb. Najbolj zdravo pa je poletje, toda le tedaj, če je zračni pritisk razmeroma stalen.

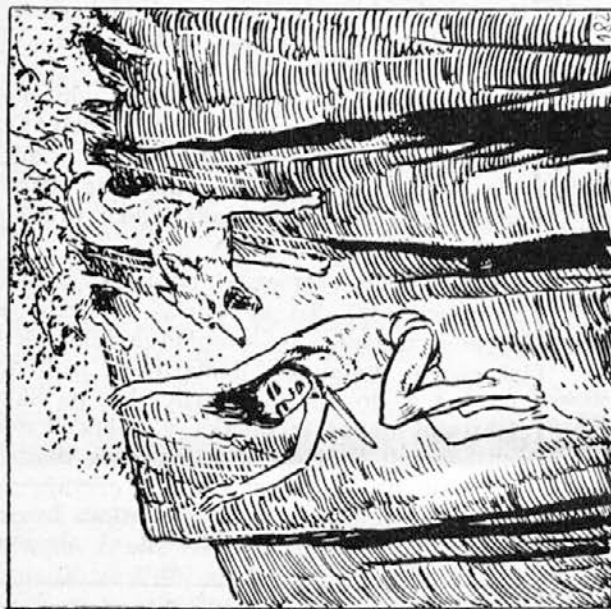
Ko pa se zračni pritisk dvigne in slabo vreme poneha, postane krvni obtok normalnejši, v možgane doteka večja količina krvi, misel postaja lažja.

Ljudje so že zdavnaj spoznali važnost klime in vremenskih sprememb. Ze spoznanje, da utegne biti vreme eden izmed povzročiteljev živčnosti, nam je lahko koristno. Mnogokrat opažamo že pri otrocih, da so nenavadno razdražljivi, prepirljivi in v šoli nemirni; včasih pa se starši ne morejo načuditi, kako da so tako nenavadno »pridni«.

Če bi ob takih priložnostih opazovali vreme, bi videli, da imajo pri tem veliko besedo vremenske spremembe. Ko človek opazi, da je iz vremenskih razlogov nerazpoložen in za kako delo nesposoben, naj se, če mu je mogoče, loti lažjega dela, težje pa naj odloži za pozneje. Najboljši čas za delo so dopoldanske ure, ko se rahlo povišani zračni pritisk pridruži oživljajočemu vplivu nočnega počitka.

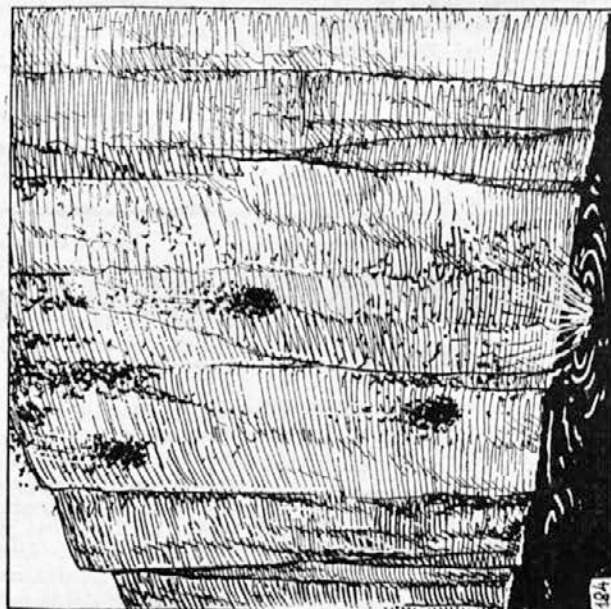
181. Na pokrajino je legel prvi mrak in divje čebele so se že spravile k počitku. Ko pa so po izvoitjenih tleh zadoneli prvi Mavgljjevi koraki, je začelo šumeti, kot da bi vsa zemlja zabrenčala. Teda se je detek bliskovito pognal naprej. Tekel je, kot še ni tekel svoj živ dan in v teku prvrnil kupe kamenja, ki jih je bil pripravil.

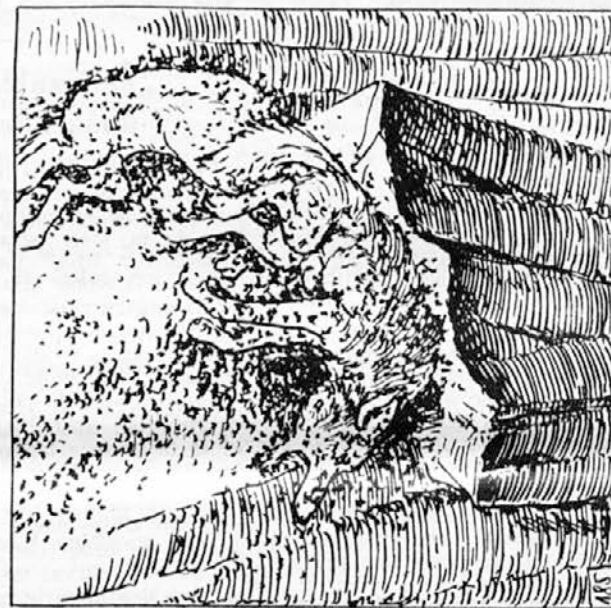
182. Kamenje je popadalo v temne, po medu dišeče grupe. V istem trenutku je zaslusal za seboj zamolkel hrum in ko se je bliskovito naglo ozrl, je videl črn oblak, ki se je dvigal za njim. Takrat pa je že stal na robu prepada in globoko spodaj v reki je zagledal Kajino glavo. Brezrepi vodnik je hlastnil za njim, toda Mavgli se je že pognal v globino.

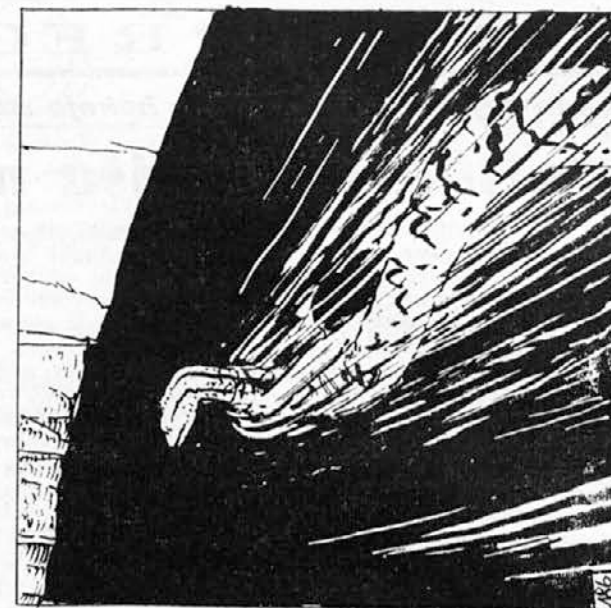
183. Priletel je v reko varno ves brez sape, toda zmagovit. Niti ena čebela ga ni pičila, ker je vonj česna zadrževal mali narod tistih nekaj trenutkov, v katerih je tekel preko pečevja. Ko se je dvignil izpod vode, je že bila ob njem Kaja. V vodi je spleta zvitek iz svojega telesa in pomagala prijatelju, da je sedel vanj.

184. Takrat so začele z vrha pečine padati neke čudne stvari. Bile so kot ogromni roji čebel, ki so padali hitro kot svinec. Se preden pa se je taka kepa dotaknila vodne površine, so se čebele dvignile in odletele, da se oprimejo nove kepe. Trupla dolov pa so plavala navzdol po reki. Na njihovo mesto pa so padala vedno nova.

185. Od zgoraj se je oglasal kratek, divji lajež, ki je polagoma utihnil v hrumenju milijonov čebeljih kril. Nekaj dolov je padlo na čeri. Tam so se dusili in grizli po satovju in naposled, ko so bili že mrtvi, so jih dvignili gosti roji čebel in jih odvrgli na črne kupe smeti, ki so se nizali ob bregu. Največ pa jih je popadalo v reko.

186. Mavgli pa si je med tem strašnim bojem v Kajinem naročju odpočil. »Tukaj ne smeva ostati,« je rekel. »Mali narod je preveč razširjen. Pojdi diva od tod.« Spustila sta se navzdol po vodi. Mavgli je plaval globoko in se potapljaj, kolikor se je le mogel. Oprijemal se je Kaje, ki je mirno plavala.

Za
naše
najmlajše

32

ANDZUHK
RIŠE: MIKI
MUSTER